

1. Referentie

Referentie	Vettenburg, N., Burssens, D., Goris, P., Melis, B., Van Gils, J., Verdonck, D. en Walgrave, L. (2002). <i>Preventie m.b.t. de jeugd inzake Welzijn en Gezondheid. Visie en ontwikkeling van instrumenten</i> . onuitgegeven onderzoeksrapport, K.U.Leuven, OGJC.
Taal	Nederlands
ISBN	/
Publicatievorm	Onderzoeksrapport

2. Abstract

Vanuit de vaststelling dat het preventielandschap in Vlaanderen zich bijzonder chaotisch toont, met weinig eenheid in concepten en een onduidelijke profilering van actoren, werd gevraagd een referentiekader voor algemene preventie m.b.t. de jeugd uit te werken.

In de eerste plaats wordt een heldere definitie van 'preventie' geponeerd die enige afbakening in het landschap moet mogelijk maken. Vervolgens wordt het concept 'wenselijke preventie' uitgewerkt en stevig verankerd in een mens- en maatschappijvisie die zich laat uitdrukken aan de hand van de begrippen 'dominion' en 'actief burgerschap'. De visie rond wenselijke preventie vindt een verdere concretisering in vijf dimensies: radicaliteit, offensiviteit, integraliteit, participatie en democratisch karakter.

Ten slotte worden twee instrumenten uitgewerkt (de zgn. preventiespiegels) die preventiewerkers en beleidswerkers ondersteunen bij het screenen, analyseren en bijsturen van preventie-initiatieven.

3. Trefwoorden

Thema('s)	Gezondheid, welzijn
Kernwoord(en)	Gezondheid, preventie, welzijn

4. Onderzoeker

Opdrachtgever	Minister van Welzijn, Gezondheid, Gelijke Kansen en Ontwikkelingssamenwerking
Onderzoeker(s)	Prof. dr. Nicole Vettenburg (Ugent) Henri Dunantlaan 2, Gent Dieter Burssens (OGJC - K.U.Leuven) Hooverplein 10, Leuven Peter Goris (POW) Diksmuidelaan 50, Berchem Bie Melis (Karel De Grote Hogeschool) Van Schoonbekestraat 143, Antwerpen Jan Van Gils (Onderzoekscentrum Kind en Samenleving) Nieuwelaan 63, Meise Dries Verdonck Prof. dr. Lode Walgrave (OGJC - K.U.Leuven) Hooverplein 10, Leuven

5. Onderzoeksvraag

Onderzoeksvraag	Het onderzoek heeft als opdracht een referentiekader voor algemene preventie uit te werken en dit om te zetten in werkbare indicatoren.
Hypothesen	/

6. Methode

Onderzoeks-methode	Discussie, visie-ontwikkeling
Onderzochte groep	/
Bereik	/

7. Resultaten

Definitie	Het huidige preventielandschap toont zich chaotisch en zeer verschillende definities van preventie zijn gangbaar. Het onderzoek opteert voor volgende algemene definitie: "Preventie omvat de systematische initiatieven die doelbewust anticiperen op risicofactoren." Deze definitie zegt echter nog niets over welke preventie wenselijk is of niet. Daarom wordt een tweede concept uitgewerkt: nl. wenselijke preventie. Dit is preventie die aandacht heeft voor vijf dimensies: radicaliteit, offensiviteit, integraliteit, participatie en het democratisch karakter.
Radicaliteit	Radicaliteit betekent dat problemen steeds dichterbij de wortels worden aangepakt. Twee activiteiten kunnen dit helpen realiseren: (1) aandacht hebben voor de ontstaansgronden van het probleem zoals het zich toont bij de doelgroep waarop het project zich richt en (2) signaleren van de opgedane kennis en de ervaringen aan dié instanties die de mogelijkheid hebben om in te grijpen op een eerder moment in de probleemwording.
Offensiviteit	Offensiviteit staat voor strategieën die de handelingsmogelijkheden van de doelgroep uitbreiden i.p.v. beperken. Defensieve acties zijn niet wenselijk en kunnen enkel verantwoord worden bij acute, ernstigere problemen.
Integraliteit	Deze dimensie vraagt aan preventie-initiatieven om niet louter veranderingen binnen de doelgroep na te streven, maar om zeker ook contextgerichte veranderingen na te streven.
Participatie	Talrijke preventie-initiatieven hebben samen een grote invloed op de leefwereld van kinderen en jongeren. Het is niet wenselijk om tal van preventie-activiteiten op te zetten t.a.v. kinderen en/of jongeren zonder dat zij de kans krijgen om daarbij hun stem te laten horen.
Democratisch karakter	Om te vermijden dat bepaalde groepen binnen onze samenleving niet bereikt worden door de verschillende preventie-initiatieven, moet wenselijke preventie een democratisch karakter hebben. Aan preventie-initiatieven wordt gevraagd na te gaan of hun aanbod ook jongeren met een handicap, allochtonen, analfabeten, kansarmen, enzovoort kan bereiken.
Preventiespiegel	Om preventie-initiatieven te ondersteunen bij hun groei naar wenselijke preventie werd de preventiespiegel voor projecten (PSP) ontwikkeld. Dit instrument helpt preventiewerkers hun project te screenen op de verschillende dimensies en groeimarges te bepalen voor het project. Ook voor beleids mensen werd een instrument ontwikkeld ter ondersteuning van preventiebeleid: de preventiespiegel voor beleid (PSB).

8. Publicaties op basis van hetzelfde onderzoek

Vettenburg, N., Burssens, D., Goris, P., Melis, B., Van Gils, J. en Verdonck, D., *Preventie gespiegeld: visie en instrumenten voor wenselijke preventie*, Leuven, LannooCampus, 2003, 120.

Vettenburg, N. Burssens, D., Goris, P., Melis, B., Van Gils, J., Verdonck, D. en Walgrave, L., 'Preventie gespiegeld. Preventie m.b.t. de jeugd inzake welzijn en gezondheid', *Panopticon*, jrg. 24, nr. 6, 529-546.

Burssens, D., Goris, P. en Vettenburg, N. 'Preventie en jeugd. Voorstelling van een onderzoek.' in Van Daele, D. en Van Welzenis, I. (Eds.), *Actuele thema's uit het strafrecht en de criminologie*, Leuven, Universitaire Pers, 2004, 103-121.

Burssens, D., Verdonck, D. en Vettenburg, N., 'Preventie in het onderwijs. Groeien naar "wenselijke preventie"', *Welwijs*, 2003, jrg. 14, nr. 3, 31-35.

Goris, P., Burssens, D., Melis, B., Van Gils, J., Vettenburg, N. en Verdonck, D., "De mist klaart stilaan op ...", *Alert*, 2003, jrg. 29, nr. 4, 34-47.

9. Beleidsaanbevelingen

Nee

10. Samenvatting

In de oprukkende risicosamenleving, blijkt het ontwikkelen en versterken van een welzijns- en gezondheidspreventie voor kinderen en jongeren cruciaal in de strijd tegen een duale samenleving. Toch duiden de initiatieven die tot nog toe ondernomen werden aan hoe moeilijk en moeizaam dit proces van ontwikkeling en versterking verloopt. Tot een echte doorbraak is het in dit preventielandschap nog niet gekomen. Gebrek aan profilering, gebrek aan samenwerking, gebrek aan afstemming,...: dezelfde problemen komen steeds weer terug.

De meest prioritaire lacune lijkt het gemis aan een duidelijke en coherente visie op de preventie die men in Vlaanderen m.b.t. welzijn en gezondheid wil nastreven. Het fundament waarop verder kan gebouwd worden, bleef tot nog toe té onsamenhangend en té weinig geëxpliciteerd. In dit onderzoek werd dan ook geïnvesteerd in het uittekenen, expliciteren en operationaliseren van een coherent en ethisch verantwoorde visie op wenselijke preventie. Hoewel het voorwerp van verdere discussie, zal een dergelijke visie steeds de noodzakelijke basis zijn om een transparante, efficiënte en effectieve preventie op te bouwen.

Met het uitwerken van definities rond preventie en wenselijke preventie, wordt meteen de kern van de visie aangegeven. Met het opstellen van deze definities spreken we namelijk meteen de identiteit, het terrein en de verwachtingen ten aanzien van respectievelijk preventie en wenselijke preventie uit. Die ruggengraat wordt bovendien krachtig verankerd. Een mens- en maatschappijvisie wordt geformuleerd die aanduidt vanuit welk kader de visie op 'wenselijke preventie' opgebouwd werd. Die verankering vinden we meer concreet in de concepten 'dominion' en 'actief burgerschap'. Vanuit deze concepten wordt een invulling gegeven van "wenselijke preventie". We doen dit aan de hand van vijf dimensies, i.c. radicaliteit, offensiviteit, integraliteit, participatie en democratisch karakter.

In deel 2 werden vanuit dit theoretisch kader instrumenten ontwikkeld die moeten toelaten om met deze visie aan de slag te gaan. Er dient namelijk nog een brug gebouwd tussen het theoretisch kader enerzijds en een zichtbare evolutie in praktijk en beleid anderzijds. Daartoe worden twee instrumenten ontwikkeld die voor resp. projecten en beleid een eerste aanzet vormen om te evolueren in de richting van wenselijke preventie binnen de sectoren welzijn en gezondheid. Zowel aan projecten als aan beleid wordt een spiegel voorgehouden op basis waarvan ze beide kunnen afleiden waar ze staan m.b.t. wenselijke preventie en welke weg nog af te leggen is. Beide instrumenten vormen slechts een eerste aanzet tot concrete verandering in een wenselijke richting; er wordt aangegeven hoe die verandering verder vorm en inhoud kan krijgen.

We hebben niet de pretentie te stellen dat we met dit onderzoek 'een definitieve doorbraak' realiseren; daarmee zouden we afbreuk doen aan de mogelijkheden en verantwoordelijkheden die aanwezig zijn binnen het beleid en het werkveld zelf. Zij hebben de sleutel in handen van verandering en vooruitgang. Toch zijn we er van overtuigd dat we met dit onderzoek in belangrijke mate de randvoorwaarden creëerden opdat beleid en werkveld de stappen kunnen zetten die met het oog op welzijns- en gezondheidspreventie voor kinderen en jongeren wenselijk zijn. We hopen dat inspiratie gevonden kan worden, niet alleen bij de visie en instrumenten zelf, maar ook bij de wijze waarop ze tot stand kwamen. Standpunten werden ingenomen, keuzes bepaald; vooral werden ze verantwoord, beargumenteerd en verankerd, niet alleen vanuit een strategisch, maar ook vanuit een ethisch kader. Het is ook langs die - vaak moeilijke - weg dat "wenselijke preventie" in de concrete praktijk moet opgebouwd worden.